

Стратулат Наталія Вікторівна,

завідувач кафедри юридичного документознавства
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук, доцент;

Проценко Галина Петрівна,

старший викладач кафедри юридичного
документознавства ННІ № 1 Національної академії
внутрішніх справ;

Корольчук Віктор Володимирович,

провідний науковий співробітник відділу
організації наукової діяльності та захисту прав
інтелектуальної власності Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї: ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Проблема сучасної юридичної мови охоплює різні наукові парадигми, що є аспектами як лінгвістичної, так і юридичної галузей знань. Тому питання відповідності тлумачення термінів у текстах права, а також правильне їх вживання щодо семантики і нормативності граматичних форм слова завжди було в полі дослідження вчених, як зарубіжних, так і вітчизняних.

Так, актуальні проблеми, що стосуються юридичної термінології і правових понять в юридичних текстах вивчали О.С.Александров, С.С. Алексєєв, М.Д. Голєв, А.М. Логвиненко, Г.П. Проценко, Л.О. Симоненко, Б.І.Усенко, Н.П. Яцишин та ін.

Аналіз конкретних наукових праць (М. Є. Воробйової [2], Н.А. Артикуци [1], Л.А. Маршави [3]), пов'язаних з юридичною термінологією, показує, що настільки неоднозначно інтерпретуються ті чи інші терміни в сучасному законодавстві при вивченні їх юридичною наукою відповідно до лінгвістичної парадигми, що, власне, зі свого боку, це є причиною певного роду колізій.

У своїй роботі розглянемо цю проблему на матеріалі Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [4]. Проаналізувавши термінологію, що використовується в зазначеному нормативно-правовому акті, було виявлено певні проблемні питання тлумачення термінів і понять юридичного тексту, деякі з яких подаємо для розгляду.

Так, аналіз досліджуваного документа показав, що конкретні формулювання вимагають певного доопрацювання, передусім семантичного оформлення відповідних лексичних одиниць, що завдяки своїй валентності відображають зміст правового тексту. З огляду на це

нами висунуто такі пропозиції щодо змістового оформлення аналізованого Закону.

1. Доповнити статтю 1 пунктом 18, у якому навести законодавчу дефініцію терміна *«приватні стосунки»*, оскільки цей термін вживається в аналізованому Законі доволі часто і водночас позначає оціночне поняття, яке правозастосувальниками, а також громадянами України, особами без громадянства, іноземцями може тлумачитися досить неоднозначно, а іноді – і суперечливо.

2. Визначення *«погрози вчинення діянь»* як одного із видів домашнього насильства, видається, не зовсім виправданим з огляду на те, що психологічне насильство включає в себе *погрози і залякування*.

3. Доопрацювати пункт 17 статті 1:

17) фізичне насильство – форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побойів, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Для порівняння можна навести коментар до Кримінального кодексу України (стаття 126. Побой і мордування): *«... Інші насильницькі дії – це інші, крім удару та побойів, насильницькі дії, які можуть полягати, зокрема, у: щипанні, викручуванні кінцівок, защемленні тієї чи іншої частини тіла за допомогою будь-яких пристроїв, здушуванні ший, вириванні волосся, дії на тіло термічними факторами тощо. ...»* [5].

Також варто врахувати, що у фразі *«ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання» ляпаси, стусани* – виступають як іменники, що означають результат дії (поряд з дією чи процесом), а *штовхання, щипання, шмагання, кусання* – як віддієслівні іменники, що позначають процес і саму дію, що, зі свого боку, суперечить семантико-синтаксичній будові формулювань. Тобто більш вдалою в цьому контексті вбачається така сполука: *«нанесення ляпасів, стусанів, штовхання, щипання, шмагання, кусання»*. Крім того, зауважимо, що лексема *ляпаси* – це просторічна лексика (в Академічному тлумачному словнику української мови вживається з ремаркою *розм. – розмовне*), емоційно забарвлена, яку не зовсім доречно використовувати в законодавчому тексті.

4. Потрібно змінити формулювання *«позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів»* пункту 4 статті 1: *4) економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкодження в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати,*

примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру; оскільки їжа – це не майно, кошти чи документи.

Пропонуємо таке формулювання: *позбавлення їжі, а також житла, одягу, іншого майна, коштів чи документів.*

5. Потрібно змінити формулювання «відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, у тому числі до виховання дітей» у пункті 10 статті 1:

10) програма для кривдника – комплекс заходів, що формується на основі результатів оцінки ризиків та спрямований на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, у тому числі до виховання дітей, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків; оскільки виховання дітей не можна вважати вчинком.

Пропонуємо таке формулювання: *...відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, до виховання дітей....*

Як бачимо, проблемні питання тлумачення законодавчих текстів (в нашому випадку, аналізованого Закону) безпосередньо пов'язані з відповідною інтерпретацією термінів. Тому вивчення спеціальної лексики, її значення, валентності та граматичних взаємозв'язків є на сьогодні тим важливим елементом у дослідженні мови права, який допоможе уникнути суперечливих положень у юридичних текстах, зокрема які відображають вкрай актуальне на сучасному етапі розвитку питання лігвоправового простору – насильство в сім'ї.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н.В. Мова права і юридична термінологія: навч. посібн., Київ: Стилос, 204, 277 с.
2. Воробьева М.Е. Юридическая терминология: системноцентрический и антропоцентрический подходы. *Вестник Кемеровского государственного университета*. 2013;(2-1), С.183–186.
3. Маршава Л. А. Некоторые проблемы неофициального систематического толкования норм Конституции Российской Федерации *Вестник Челябинского государственного университета*. 2012. № 1. С. 25–27.
4. Закон України від 07.12.17 р. № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству» <http://vobu.ua/ukr/documents/item/zakon-ukrainy-vid-071217-r-2229-viii-pro-zapobihannia-ta-protydiuu-domashnomu-nasylstvu>.
5. Кримінальний кодекс України <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/024/124.php>.